

STILTE VOOR DE STORM

Door: Victor A.C. Remouchamps. Luitenant-kolonel der Artillerie (b.d.)

Politiek en militair analist

In veel van mijn artikelen heb ik getracht een goede reden te vinden waarom Putin zo onafgebroken volhardend blijft in het maken van politieke en militaire blunders. Een voor de hand liggende reden is, en dat argument is meermalen aangehaald, dat Putin zijn militaire acties in Georgië, Oekraïne en nu in Syrië onderneemt om het Russische “Gebied van Belangstelling”, zijn “Russische Wereld” (“*Russky Mir*”) na de val van de Sovjet Unie te herstellen. Zijn inval in Syrië en zijn steeds verder uit de hand lopende avontuur in Syrië heeft, zoals ook herhaaldelijk geschreven, is bedoeld om Rusland haar plaats in de internationale politiek terug te geven en haar pariastatus te doorbreken. Sergeij Lavrov heeft zich met zijn ellebogen vóór op het toneel gewerkt en het Westen, de Verenigde Staten voorop, gedwongen om aan de onderhandelingstafel te gaan zitten. Er kunnen op dit moment over de toekomst van Syrië geen beslissingen worden genomen zonder dat de stem van Rusland bij die besluitvorming meetelt. Maar wat is de werkelijke reden om de gebeurtenissen in Georgië in 2008, de inval in Oekraïne, de bezetting van de Krim in 2014 en de beslissing om zich te bemoeien met de stammenstrijd in Syrië, die in september 2015 begon, met elkaar in een totaalverband te brengen. Er *moet* een belangrijke reden zijn waarom Rusland zo hardnekkig blijft volharden in het uitputten van haar financiële reserves en zich verder isoleert van de rest van de wereld. Wanneer we de drie brandhaarden bekijken, waar Rusland zich de laatste tien jaar manifesteert, dan blijkt er een volstrekt logische reden te zijn voor zijn inspanningen. Het is niet alleen het herstel van verloren gegane gebieden, doch veeleer het behouden, beschermen en desnoods met militaire middelen heroveren van de havens die voor Ruslands overleven van enorm belang zijn.

Rusland zoekt niet alleen een uitgang naar de wereldzeeën, zij tracht met alle mogelijke middelen te verhinderen dat het Westen de toegang tot de wereldzeeën zal blokkeren of bemoeilijken.

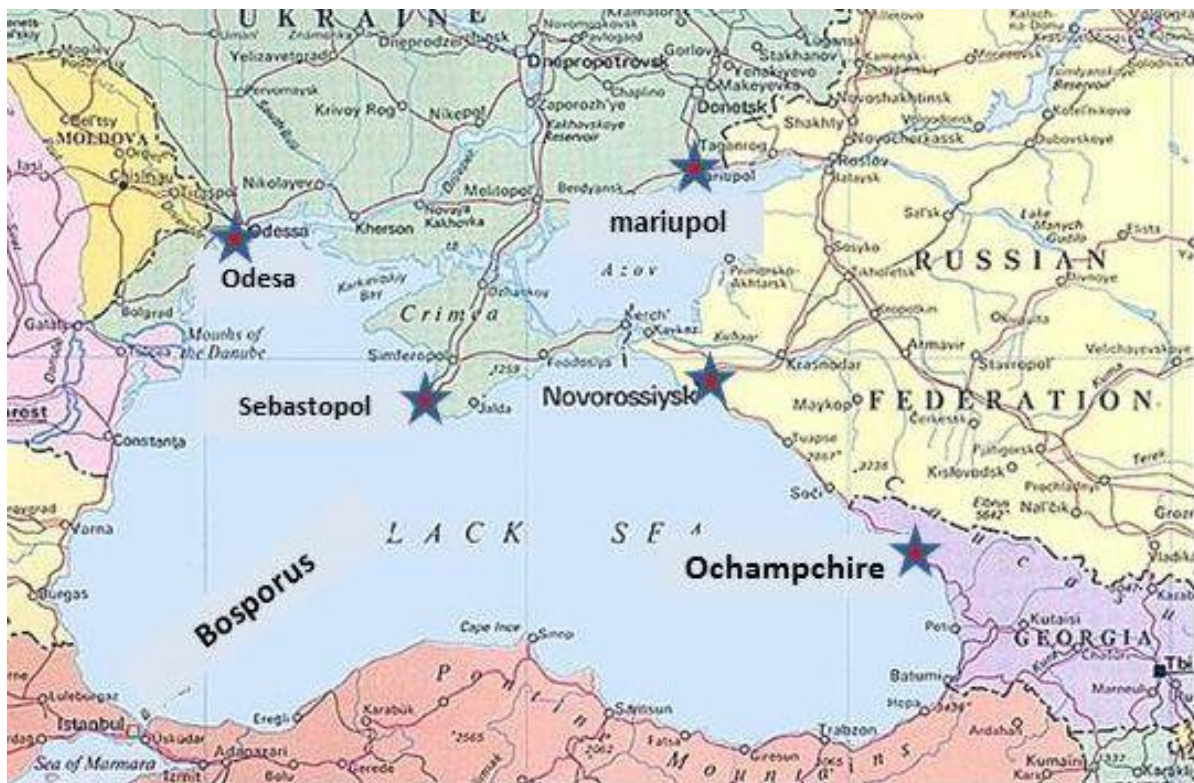
En wat veel belangrijker, in theorie bestond de mogelijkheid dat de NAVO te zijner tijd deze havens zou kunnen gebruiken!

- Vooral het overleven van Ruslands Zwarte Zeevloot stond op het spel doordat Oekraïne de thuishaven van die vloot in 1991 had geërfd en de westelijk georiënteerde president Juschenko¹ dreigde dat het huurcontract voor de haven van Sebastopol in 2017 zou aflopen. Daarmee dreigden de thuishaven en het hoofdkwartier van de Zwarte Zeevloot niet meer beschikbaar te zijn.
- De voormalige Warschaupact-partner Roemenië met haar haven Constanța, liep over naar het vijandelijke NAVO bondgenootschap. Belangrijke reparatiefaciliteiten en voorraden moesten nu ergens anders worden ondergebracht.

¹ President van Oekraïne van 2005-2010

- De haven van Ochampshire werd geërfd door Georgië dat - net als Oekraïne - al sedert 2003 aangegeven had dat het land aansluiting zocht bij het Westen. Ook al één van de ondersteunende havens van de vloot.

Bovendien werd door geldgebrek de inzetbaarheid van de Zwarte Zeevloot (en daarmee de mogelijkheid om invloed uit te oefenen in de Kaukasusregio) ernstig bedreigd daar het gros van de schepen van die vloot meer dan dertig jaar oud was.²

Zwarte Zee (Oekraïne)

Al sinds de creatie van Rusland is het land ingesloten geweest en had het geen havens van waaruit zij de wereld kon bereiken. In het noorden zijn geen havens beschikbaar. In het oosten ligt Moermansk, dat echter voor een groot deel van het jaar door ijs is ingesloten. In het westen had Rusland de beschikking over de havens aan de Baltische kust, nadat Peter de Grote die landen in de 18de eeuw had veroverd. Bovendien liet hij Sint Petersburg bouwen om niet alleen als nieuwe hoofdstad te fungeren, maar ook om een extra thuishaven te bieden voor zijn Baltische Vloot.

² Rusland was weliswaar voornemens om één van de twee helikoptercarriers die ze in Frankrijk had besteld, aan de slagorde van die vloot toe te voegen, maar dat plan werd door de sancties van het Westen geblokkeerd.

President Yushenko, die door een dioxinevergiftiging blijvende schade aan zijn gezicht heeft opgelopen

De doorgang van de Zwarte Zee naar de Middellandse Zee was weliswaar in principe toegankelijk, maar de Dardanellen en de Bosporus waren in handen van de Ottomaanse Turken zodat doorvaart naar de Middellandse Zee onmogelijk was. De Russen hebben getracht het Krimchiereiland te bezetten, maar werden door een gezamenlijke strijdmacht van Engelsen en Fransen in de Krimoorlog (1853-1856) verslagen. Pas op het einde van de 18de eeuw slaagde Catharina de Grote er in om het Krimchiereiland te veroveren op de Tataren.³ Zij liet er de havens en werven van Sebastopol aanleggen voor haar Zwarte Zeevloot en Odesa als commerciële haven. Toen in

1991 de Baltische landen zich losmaakten van de Sovjet Unie waren daarmee de havens Riga en Tallinn, als thuishavens van de Baltische vloot, verloren. (De enige overgebleven haven in het Westen is die van Sint Peterburg en de haven van Königsberg⁴ die echter alleen een bescheiden commerciële rol speelt.) Bovendien moesten de Russen tandenknarsend toestaan dat bij de onafhankelijkheidsverklaring van Oekraïne, zij de moeizaam veroverde haven van Sebastopol verloren. De enige manier om die als thuishaven voor haar Zwarte Zeevloot te behouden, was om die haven met zijn faciliteiten van Oekraïne te huren. Bovendien verklaarde de toenmalige president van Oekraïne; Yushenko, dat dit contract met Rusland in 2017 zou worden opgezegd. Die uitspraak resulteerde in een moordaanslag met dioxine door de Russische Gestapo, de FSB, op de Oekraïense president, die hij maar ternauwernood overleefde. In theorie zou nu de mogelijkheid bestaan dat deze het Westen goede gezinde Yushenko de NAVO zou toestaan gebruik te maken van Sebastopol; een voor de Russen uiteraard onverteerbaar vooruitzicht. De Russen hebben weliswaar Novorossiysk, maar dat is voornamelijk een commerciële haven en het opwaarderen ervan om ze geschikt te maken de Zwarte Zeevloot te herbergen, kost aanzienlijke sommen geld. Door de Krim in 2014 te annexeren heeft Putin die financiële aderlating kunnen vermijden en daarmee de haven Sebastopol voor Rusland voorlopig zeker gesteld.

Zwarte Zee (Georgië)

In 2005 kondigde de president van Georgië; Michail Saakasjvili, aan dat het land aansluiting zou zoeken bij het Westen en ook een aansluiting bij de NAVO overwoog. Dat voornemen schoot Rusland uiteraard in het verkeerde keelgat, omdat dit tegelijkertijd betekende dat een andere

³ Vazallen van de Ottomanen. De huidige oorspronkelijke bevolking van de Krim (Krimtataren) stamt van deze bevolkingsgroep af.

⁴ Door de Sovjets in "Kaliningrad" omgedoopt.

belangrijke haven in de provincie (feitelijk al een autonome republiek) Abchazië; Ochampshire, voor haar Zwarte Zeevloot zou komen te vervallen. Bovendien lag in deze provincie ook de grootste luchtmachtbasis in de Kaukasus; Bombura.

De stemming in de provincie, net als in de meer oostelijk gelegen provincie Zuid Ossetië, was al pro-Russisch sinds de onafhankelijkheid van Georgië na het opbreken van de Sovjet Unie. Rusland maakte al in 2005 derhalve plannen om met militaire middelen niet alleen de regering onder druk te zetten om van dat voornemen af te zien een meer westelijke koers te gaan varen, maar tegelijkertijd om de militaire faciliteiten voor Rusland zeker te stellen. Op 10 augustus 2008 landden 4000 Russische mariniers onder commando van de Commandant van de Zwarte Zeevloot; admiraal Vladimir Vysotsky, in Ochampshire en werden de schepen van de Georgische kustwacht in de grond geboord. Vanaf dat moment beheersten de Russen de internationale wateren van Georgië tot aan de kust van Turkije. Putin nam terecht aan dat zijn avontuur in Georgië zonder al te veel protesten zou worden geaccepteerd. Hillary Clinton had immers in dat jaar al met veel publiciteit een "reset"-knop aangeboden aan de Russische minister van Buitenlandse Zaken: Sergeij Lavrov.

Middellandse Zee (Syrië)

Zwart: Bestaande oliepijplijn
Rood: Geplande oliepijplijn
(Islamic Pipeline)

In 1971 maakte Syrië's president Hafez Al Assad, de vader van de huidige president, plannen om samen met andere Arabische landen Israël aan te vallen. De wapens die hij voor dat avontuur dacht nodig te hebben, zouden van de Sovjet Unie moeten komen. Voor minister van Buitenlandse Zaken; Andreij Gromiko, een niet te missen buitenkans om aan de Middellandse Zeekust voet aan de grond te krijgen en daarmee tegelijkertijd de toegang tot de Zwarte Zee bij de Bosporus te kunnen omzeilen.

Syrië kreeg van de Sovjet Unie alle wapens waar het om gevraagd had en als tegenprestatie mochten de Russen de slaperige havenstad Tartus en een klein vliegveld bij Latakia (Hmeimim) gebruiken. In 2005, toen bekend werd dat president Yushenko van plan was om de huurovereenkomst van Sebastopol op te zeggen, stuurde Bashar Al Assad zijn minister van Buitenlandse Zaken naar Moskou om over Tartus te onderhandelen. Tartus zou in voorkomend geval een nieuwe thuishaven voor de Zwarte Zeevloot kunnen zijn.

Bovendien kregen de Russen de mogelijkheid zich te nestelen in een door de Amerikanen gedomineerde positie in de regio. Rusland schold twee derde van Syrië's schuld kwijt en kreeg vervolgens toestemming - met een contract voor 50 jaar - om Tartus aan te passen voor de behandeling van grotere schepen. Onmiddellijk werd begonnen met een aanzienlijke financiële investering van miljarden dollars om de haven te laten voldoen aan eventuele Russische plannen daar haar Zwarte Zeevloot te huisvesten. Bovendien is Tartus niet alleen een belangrijk steunpunt aan de

Middellandse Zee kust, maar tegelijkertijd zouden naast de al bestaande Syrische oliepijpleiding uit het oosten van het land, geplande olie- en gaspijpleidingen⁵ vanuit Qatar, Saoedi Arabië en Iran in Tartus eindigen. Bovendien liggen in de buurt van Tartus enorme opslagfaciliteiten bij het plaatsje Banyas. Een reden te meer waarom Syrië voor Ruslands kwakkelende olie-industrie van enorme waarde is. Toen Amerika dreigde militair geweld te gebruiken om Assad's regime af te straffen vanwege het gebruik van gifgas tegen zijn eigen bevolking,⁶ werd een door het Kremlin gesanctioneerd artikel gepubliceerd, geschreven door een van Putin's senior analisten, waarin Rusland verklaarde dat zij de Baltische staten zouden binnenvallen wanneer Amerika zijn militaire operaties zou doorzetten. Een dreigement dat de Amerikanen ernstig hebben genomen. Tot aan 2009 hadden de Russen al \$19,4 miljard geïnvesteerd in Tartus, inclusief het aanleggen van drijvende dokken, overslagfaciliteiten, etc. Ook ontplooiden ze mobiele geleide wapensystemen voor de kustverdediging en bouwden kazernes en magazijnen om haar militairen en materieel te huisvesten.

Conclusies

1. De operaties in Syrië zullen doorgaan en desnoods worden uitgebreid ondanks het "staakt het vuren" waar Rusland alleen aan zal deelnemen totdat haar geopolitieke belangen om niet alleen Tartus, maar de gehele Syrische kuststrook te beheersen, zullen zijn afgerond. Putin is niet van plan om de enorme investering in geld en middelen in gevaar te brengen. Het al dan niet aanblijven van Bashar Al Assad is volstrekt irrelevant voor zijn plannen. Putin zal niet aarzelen om de rol van zijn grondstrijdkrachten in Syrië uit te breiden wanneer die plannen gedwarsboemd zullen worden. Bovendien geeft een versterkte positie in Syrië hem de mogelijkheid om in te grijpen in elk conflict in de regio en daarmee de positie van het Westen, de Amerikanen voorop, te verzwakken.
2. In Georgië is Putin's plan voorlopig afgerond. Met de bezetting en komende inlijving van Abchazië in de Russische Federatie, heeft Putin zijn doel bereikt om voor zijn marine opnieuw in Ochampchire een vast steunpunt te creëren aan de Zwarte Zee kust. Met de bezetting van Zuid Ossetië en het stationeren van een formidabele legermacht die op slechts honderdvijftig kilometer van de hoofdstad Tbilisi ligt, heeft Rusland Georgië bovendien in een politieke en militaire houdgreep genomen. En de kans dat onder de huidige omstandigheden Georgië met succes aanspraak zal kunnen maken op het lidmaatschap van de NAVO, is buitengewoon klein geworden.
3. De kans dat de Baltische landen, ondanks hun NAVO lidmaatschap, kunnen worden bezet,⁷ blijkt kennelijk nog steeds een reële optie voor de Russen. Met het publiceren van een artikel om de Baltische staten te bezetten - geschreven door het hoofd van de Baltische sectie van het Moskouse Instituut van de CIS; Mikhail Aleksandrov, dat gesponsord wordt door het Russische

⁵ De "Islamic Pipeline"

⁶ Obama's zogenaamde "Rode lijn", die weliswaar werd overschreden, maar door de chantage van Rusland om de Baltische landen binnen te vallen, niet werd doorgezet.

⁷ De schrijver van het artikel verklaarde in dat 50 % van de Estlandse en Letlandse bevolking de Russen zouden verwelkomen, net zoals in 1940.

Ministerie van Binnenlandse Zaken – blijkt kennelijk nog steeds dat dit scenario voor het Kremlin nog steeds een reële optie is.

De meeste analisten zijn het er over eens dat Rusland voorlopig genoeg heeft genomen met het “bevriezen” van de oorlog in Oekraïne. Rusland heeft op middellange termijn geen geld meer om het geldverslindende project “Novorossyia” te kunnen voortzetten. Door de bevriezing van het conflict zou Rusland tenminste één van zijn voornaamste doelstellingen over Oekraïne hebben veilig gesteld: Het voorkomen van het aansluiten van Oekraïne bij de NAVO. Rusland zal permanent zorgen voldoende druk op Kiev uit te oefenen om de huidige *status quo* van de Donbass te handhaven. Putin’ s plan om aansluiting van Georgië bij de NAVO te verhinderen, is met de bezetting van Abchazië en daarmee de belangrijke haven van Ochampsire en de luchtmachtbasis Bombura, eveneens geslaagd.

Hoewel het op dit moment lijkt dat Rusland zijn Novorossyia-avontuur voorlopig in de ijskast heeft gezet, blijft het bezit van de strategisch belangrijke havens Mariupol en Odesa voor Rusland van eminent belang. Beide havens waren belangrijke maritieme steunpunten voor eerst de Sovjet Unie en later Rusland. Het is daarom uitgesloten dat Rusland beide havens heeft “afgeschreven” De kans dat deze havens op termijn ter beschikking van de NAVO zouden worden gesteld, is voor Rusland onverteerbaar.

Ondanks Ruslands financiële problemen en de kans dat een voortzetting van de oorlog in Oekraïne tot grotere buitengewoon pijnlijke sancties zou leiden, zal Putin niet schromen naar een excuus te zoeken om militaire operaties in het zuiden van Oekraïne te hervatten.

Het besluit van een grote Amerikaanse firma om graansilo’s te gaan bouwen in Odesa zal de lichten in het Kremlin duidelijk op oranje zetten. De kans dat Russische militaire operaties in de nabije toekomst kunnen worden hervat, is toegenomen met alle gevolgen van dien. Rusland heeft in de Donbass al twee volledig operationele legerkorpsen gestationeerd en is doende met het formeren van een derde legerkorps dat volledig uit Oekraïense manschappen zal bestaan. Met het eventueel inzetten van een dergelijke strijdmacht kan Rusland verklaren dat het voortzetten van de operaties een “zuivere interne Oekraïense aangelegenheid” is, waarbij de Russen alleen zullen ingrijpen wanneer de uitkomst van die strijd in het voordeel van de eenheden van Kiev dreigt uit te vallen. Die kans is groot, want het Oekraïense leger is aanzienlijk in sterkte toegenomen⁸ door Westerse training en financiële en logistieke steun. Van een gedachte “*walkover*” zoals de Russen die in 2014 wilden uitvoeren, zal geen sprake meer zijn.

Voorlopig heeft Rusland toch een aantal belangrijke doelstellingen bereikt:

- NAVO lidmaatschap van Georgië en Oekraïne zal de komende jaren buitengewoon moeilijk zijn.
- De Zwarte Zeevloot heeft een aantal havens bezet: Sebastopol en Ochampsire zijn voorlopig vast in handen.

⁸ In 2014, bij de bezetting van de Krim en het starten van de operaties in de Donbass, had het Oekraïense leger ongeveer 5000 man operationeel ter beschikking. Nu heeft die Oekraïense strijdmacht een sterkte van meer dan 100.000 man, 775 tanks (+) en 2.280 (+) pantservoertuigen.

Het bezit van Tartus als alternatieve thuishaven voor de vloot is dermate belangrijk voor Rusland, dat het Kremlin zelfs dreigde met het aanvallen van drie NAVO-partners in de Baltische regio bij een eventueel Amerikaans ingrijpen in het conflict in Syrië. Met het beheersen van de kuststrook en het beheren van de toegang tot de aardgas- en oliepijpleidingen heeft Putin tegelijkertijd niet alleen een belangrijk militair steunpunt in de regio uitgebouwd, doch tevens een waardevolle voet aan de grond voor zijn eigen petrochemische industrie in de regio verkregen.

Daarmee is het wensenlijstje van Putin nog niet volledig. Het bezit van Mariupol en Odesa is dermate belangrijk, dat er naarstig naar een mogelijkheid zal worden gezocht deze twee belangrijke havens in bezit te krijgen. Dat Putin daarmee grote risico's neemt is duidelijk. Maar hij heeft al aangegeven dat hij bereid is om deze risico's te nemen wanneer de "Nationale veiligheid" van het land in gevaar komt. Een mogelijke vaste voet van de NAVO op de zuidkust van Oekraïne in beide havens zal voor de Russen onaanvaardbaar zijn.

Kortom de huidige situatie in Oekraïne moge dan weliswaar als "stabiel" worden gekwalificeerd het is niets anders dan een stilte voor de storm.